

Project number: No. 2019-1-RS01-KA204-000814

BE WITHOUT PREJUDICE

a training project for prison staff for identifying
and responding to discrimination in prisons

BE WITHOUT PREJUDICE

a training project for prison staff for identifying
and responding to discrimination in prisons

Project number: No. 2019-1-RS01-KA204-000814

БУДИ БЕЗ ПРЕДРАСУДА

- програм обуке за препознавање и
реаговање на дискриминацију –

www.mos.gov.rs

Израда овог програма обуке омогућена је уз подршку Темпус фондације у Републици Србији и резултат је програма Европске уније, Еразмус +, стратешких партнерстава за област образовање одраслих (KA204-АЕ), по Уговору број 2019-1-РС01-KA204-000814, пројекат „Буди без предрасуда“-програм обуке затворског особља за препознавање и реаговање на дискриминацију у затворима – апликант Казнено-поправни завод Пожаревац-Забела. Партнери на пројекту су: Затвор у Темишвару (Penitenciarul Timisoara), Центар за целоживотно образовање (Centrul Pentru Promovare Invatarii Permanente Timisoara Asociatia) из Темишвара, Република Румунија и Zdruzhenie na gragjani Juridica Prima из Скопља, Република Северна Македонија.***

Београд, 2022.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Kazнено поправни
zavod Pozarevac
Zabela

Penitenciarul
Timisoara

Centrul pentru
Promovarea Invatarii
Permanente

Zdruzhenie
na gragjani
IURIDICA PRIMA

Прилог 1. (САДРЖАЈ ПРОГРАМА)

Врста и ниво: Стручно усавршавања и оспособљавање
План рада на програму
Назив програма: „Буди без предрасуда – програм обуке препознавања и реаговања на дискриминацију у затворима“.
Назив предмета на енглеском језику: "Preventing radicalization in closed communities".
Статус предмета: специјалистички програм
Сврха програма: Руководство и запослени су најважнији ресурс затворског система. Од изузетног је значаја потреба да се запосленима омогући шири обим обуке и стручног усавршавања, пошто велики број запослених нема одговарајуће квалификације и знања да се носи са изазовима које представља рад у затворском окружењу, какви су појаве различитих облика дискриминације. На овај начин обезбеђује се да запослени своје дужности обављају у складу са законским оквиром и одговарајућим међународним стандардима људких права лица лишених слободе. Програм обуке намењен је превасходно запосленима стратешког, тактичког и оперативног нивоа у Служби за обезбеђење Управе за извршење кривичних санкција, као и другим сужбама, али и партнерским установама на пројекту. Програм обуке је резултат самосталног истраживачког рада партнерских установа,
Циљ програма: Полазници ће се са дискриминацијом упознати из више подручја, а кључан акценат биће дат на препознавању, спречавању претњи и опасностима дискриминације и мерама интервенције. Указаће се на процесе појава дискриминације на које утичу многи чиниоци, попут вишеструко проблематичног породичног окружења, вршњака, интернета и друштвених медија, политичког окружења и појава различитих затворених група у друштву које су често супротстављене уставном поретку државе у којој делују. Анализираће се индивидуални фактори појава дискриминације, понижења, искључења, неправде, недостатка перспективе и осећаја фрустрације. Програм обуке треба да оспособи полазнике за самостално и тимско уочавање и решавање проблема у појавама дискриминације у затворима и упознавање са мерама превенције.

Исход програма: На индивидуалном нивоу полазници морају овладати вештинама емпатије која у себи укључује освешћеност о другим културама и поштовању других људи кроз активно суделовање у друштву као противтежу информацијама о дискриминаторним идејама којима људи могу бити изложени. Полазници ће кроз наставне садржаје бити подстицани на властито преиспитивање, развој емпатије, учење критичког размишљања. Полазници би по овладаном курсу стекли увиде у системске приступе у превенцији дискриминације, посебно због различитих елемената који су укључени те комплексности дискриминације и њеног великог утицаја на друштво. Полазници ће стећи компетенције да сагледају интегрисан и међусекторски приступ превенцији дискриминације на локалном, националном и регионалном. Упознаће се са употребом различитих стратегија, од општих стратегија превенције у раним фазама до усмеренијег приступа који је упућен одређеним затвореним групама или појединцима у тешким случајевима дискриминације, и развију, према потреби, модуле оспособљавања за препознавање појава дискриминације појединаца и група и стекну довољно теоријско знање, освешћеност, инструменте и вештине о:

- а) појави свих врста дискриминације, разумевању супкултура, као и о посебним начинима интервенције како би се дискриминације спречила у раној фази;
- б) покретачким чиниоцима који доводе до дискриминације;
- ц) дигиталном свету који укључује интернет и друштвене медије;
- д) подупирању у развоју критичког размишљања и релевантног знања, вештина и компетенција за разумевање различитих извора и програма скривених иза пружених информација, укључујући пропаганду и говор мржње;
- ф) заједничком раду на међусекторским партнерствима у области образовних, културних, социјалних, безбедносних установа.

Кроз усвајање градива, полазници програма стичу знања и способности упознавања са институционалним и законским основама превенције дискриминације, као и оперативним мерама превенције.

Садржај програма: Програм обухвата анализу рада система извршења кривичних санкција Републике Србије, Републике Румуније и Републике Северне Македоније са акцентом на хумани концепт рада са лицима лишеним слободе као и проактивним приступом у решавању проблема дискриминације у затворима. Указује са на неколико значајних истраживања о дискриминацији у друштву и односу полиције према дискриминацији у периоду од 2012. до 2020. године, део публикације бави се областима рада у затвору са повећаним ризиком од дискриминације. Питања дискриминације у затворима разматрају се кроз сагледавање и поступање према лицима лишеним слободе из ромске популације, ЛГБТ популације, рад са малолетницима, лицима лишеним слободе која живе са ХИВ-ом, лицима лишеним слободе са психичким сметњама, као и разматрање утицаја испољавања ванредних догађаја на

рањиве групе лица лишених слободe. Разматрају се и кривична дела са повећаним ризиком од дискриминације, пре свега, насиље у породици, трговина људима, кривична дела против полних слобода, изазивање националне, расне и верске мржње и нетрпељивости. Представљају се механизми жалби унутар система извршења кривичних санкција Републике Србије, Републике Румуније и Републике Северне Македоније. Анализираће се пораст случајева говора мржње и злочина из мржње, пропаганде и насилне ксенофобије у Европи.

Методологија програма:

Методологија наставе комбиноваће предавања, демонстрације (учење кроз примере), као и сарадњу (рад у групама, индивидуално решавање задатака уз менторство, учење кроз рад, дискусије и сл.). Предвиђено је да настава буде интерактивна, поступна и заснована на практичном раду. Обука је груписана у модуле. На почетку сваког модула биће представљена структура, циљеви и очекивани резултати. На крају сваког модула биће одржана провера знања. Свако предавање започиње представљањем плана за одређени дан обуке. У првом делу часа предавач излаже одређени сегмент градива и затим се прелази на индивидуални и/или групни рад на одређеним задацима. Полазници ће у оквиру обуке, под менторством, морати да по тимовима ураде и одбране пројектни задатак – израда веб апликације коришћењем научених технологија и алата. Тестирање – током извођења наставе вршиће се провере знања и то на почетку сваког дана (провера претходно обрађеног градива), тестови/задаци на крају сваког од модула, као и завршни тест који ће обухватити комплетно градиво. Онлајн систем за образовање користиће се за постављање лекција, примера, задатака, комуникацију (како на часовима, тако и између наставе), домаће задатке, вођење белешки, квизове, презентације, видео конференције, рад у тимовима и друштвено умрежавање. Материјали: За потребе обуке користиће се материјали који су резултат пројекта Буди без предрасуда, материјали бесплатно доступни на интернету (итд.), као и материјали које ће предавачи посебно урадити и прилагодити полазницима обуке. Материјали ће бити доступни полазницима преко Microsoft Teams платофрме намењене комуникацији и сарадњи, како између предавача и полазника обуке, тако и између самих предавача као и између самих полазника

Структура програма:

I модул део (први дан обуке)

1. ФЕНОМЕНОЛОГИЈА И ПРАВНИ ОКВИР ПРЕПОЗНАВАЊА И РЕАГОВАЊА НА ДИСКРИМИНАЦИЈУ У ЗАТВОРИМА

1.1 Појам људских права и права лица лишених слободe

1.2. Међународни правни оквир заштите људских права лица лишених слободe

1.3. Национално законодавство Србије и законодавство Европске уније и права лица

лишених слободе

1.4. Антидискриминациони прописи у Србији и Европској унији

1.5. Медији и дискриминација у затворима

1.6. Повезаност концепта људске безбедности лица лишених слободе и појава дискриминације

1.7. Истраживања о дискриминацији у друштву и затворима

II модул део (други дан обуке)

2. НАЧЕЛА ОПЕРАТИВНОГ РАДА И МЕХАНИЗМИ ПРЕПОЗНАВАЊА И РЕАГОВАЊА НА ДИСКРИМИНАЦИЈУ

2.1. Систем извршења кривичних санкција Србије и појединих држава Европске уније

2.2. Појам и карактеристике овлашћења службеника обезбеђења у затворима Србије и Европској унији

2.3. Проактиван приступ у решавању проблема дискриминације

2.4. Комуникација и заштита од дискриминације

2.5. Антидискриминациони прописи и оперативни рад

2.6. Заштита родне равноправности у систему извршења кривичних санкција

III модул део (трећи дан обуке)

3. ОБЛАСТИ РАДА У ЗАТВОРИМА СА ПОВЕЋАНИМ РИЗИКОМ ОД ПОЈАВА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

3.1. Социјетална безбедност Рома и ризик од дискриминације у затворима

3.2. Поступање затворског особља према Ромима

3.3. ЛГБТ и трансродне особе у затворима

3.4. Поступање са малолетницима

3.5. Рад са особама са инвалидитетом у затворима

3.6. Жене лишене слободе

4. РАД СА ДРУГИМ РАЊИВИМ И МАРГИНАЛИЗОВАНИМ ГРУПАМА У ЗАТВОРИМА

4.1. Корисници опојних дрога

4.2. Особе које живе са ХИВ-ом у затворима

4.3. Особе са психичким сметњама и интелектуалним инвалидитетом у затворима

4.4. Старије особе у затворима

4.5. Превенција радикализације у затворима

4.6. Ванредне ситуације и рањивост лица лишених слободе

4.7. Мигранти као рањива група

IV модул део (четврти дан обуке)

5. КРИВИЧНА ДЕЛА СА ПОВЕЋАНИМ РИЗИКОМ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

5.1. Насиље и породици

5.1.1. Друштвени контекст породичног насиља у вези са насиљем над женама

5.1.2. Институционални и међународни оквири релевантни за насиље у породици и насиље над женама

5.1.3. Законски и институционални оквири у Србији и Европској унији

5.1.4. Узроци пораста насиља у породици и насиља над женама и статистика насиља над женама

5.2. Трговина људима

5.3. Злочини против сексуалних слобода и ризик од дискриминације

5.4. Рад са преступницима и жртвама сексуалног насиља

5.4.1. Општа разматрања - разумевање пристрасности и несвесних менталних пречица

5.4.2. Општа дефиниција и контекст – извршиоци сексуалног насиља

5.4.3. Жртве сексуалног насиља - општа дефиниција и контекст

5.4.4. ЕУ/Меѓународни стандарди и пракса

5.5. Изазивање националне, расне и верске мржње

5.6. Насилје и непримерено понашање у спортским активностима осуђеника

Обавезна литература:

Б. Кадриу, Старосната дискриминација во меѓународното право за правата на човекот, Правен факултет Јустинијан Први Скопје, 2010.

B.S. Dansky, D.G. Kilpatrick, (1997). Effects of sexual harassment. In W. Donohue (Ed.). Sexual harassment: Theory, research, and treatment. Boston: Allyn and Bacon.

Bargh, J., & Williams, E. (2006). The automaticity of social life. *Current directions in psychological science*, 1-4.

Brennan Center for Justice. (2015). Reducing racial and ethnic disparities. NYU School of Law.

Brewer, M. (1988). A dual process model of impression formation. *Advances in social cognition*, 1036.

Brooks, O., & Burman, M. (2016). Reporting rape: victim perspectives on advocacy support in the criminal justice process. *Criminology & Criminal Justice*.

Bygnes, S. (2014). Ad hoc multiculturalism: prison staff approaches to cultural and religious diversity. In S. Aasen, S. Gloppen, A. Magnussen, & E. Nilssen, *Juridification and Social Citizenship in the Welfare State* (pp. Chapter 11, 203–220). Edward Elgar.

Влада Црне Горе, Министарство правде, Стратегија сузбијања насилног екстремизма, Подгорица, децембар 2015.

Van Zyl, D., & Snacken, S. (2002). *Principals of European Prison Law and Policy: Penology and Human Rights*. Oxford: Oxford University Press.

Venema, R. (2016). Making judgements: how blame mediates the influence of rape myth acceptance in police response to sexual assault. *Journal of Interpersonal Violence*.

Venema, R. (2016). Making judgements: how blame mediates the influence of Rape Myth Acceptance in police response to sexual assault. *Journal of Interpersonal Violence*.

Viki, T., Fullerton, I., Raggett, H., Tait, F., & Wiltshire, S. (2012). The role of Dehumanization in Attitudes Toward the Social Exclusion and Rehabilitation of Sexual Offenders. *Journal of Applied*

Social Psychology, 2349-2367.

Walmsley, R. (2015). World Prison Population List. World Prison Brief.

Препоручена литература

Epstein, J., & Langenbahn, S. (1994). The criminal justice and community response to rape, issues and practices in criminal justice series. Washington, DC: National Institute of Justice, U.S. Department of Justice.

E. Lafontaine, L. Tredeau The frequency, sources, and correlates of sexual harassment among women in traditional male occupations. Sex Roles, 1986, 15(7/8), pg. 433-442.

EPAS. (2014). Pan-European Conference "Sport and Prison". EPAS. EPAS.

European Commission. (2020). A Union of equality: EU anti-racism action plan 2020-2025. European Commission .

European Institute for Gender Equality. (2017). Glossary of definitions of rape, femicide and intimate partner violence. Vilnius.

European Parliament. (2019). Violence against women in the EU.

European Parliament. (2020). Resolution of 19 June 2020 on the anti-racism protests following the death of George Floyd. European Parliament.

European Union Agency for Fundamental Rights. (2010). Racism, ethnic discrimination and exclusion of migrants and minorities in sport. Belgium: European Union Agency for Fundamental Rights.

Žene i muškarci u Republici Srbiji, Republički zavod za statistiku, Beograd, 2014.

Ж. Миленовић, образовање у функцији насиља навијачких група на фудбалским утакмицама, Безбедност /2012, Београд.

Правни извори:

Комитет Уједињених нација за људска права, Општи коментар бр. 18: Недискриминација, 1989.

Комитет Уједињених нација за људска права, Општи коментар бр. 22: Право на слободу мишљења,

Уред високог комесара Уједињених нација за људска права, серија стручног усавршавања за службенике одговорне за provedbu zakona.

Уред УН-а за дроге и криминал, 2010, Handbook on the Crime Prevention Guidelines - Making them

work, Serija priručnika iz krivičnog pravosuđa, 2010.

Ured UN-a za droge i kriminal i Program Ujedinjenih nacija za ljudska naselja, Crime Prevention Assessment Tool, Criminal Justice Assessment Toolkit, 2009.

**Број часова
активне наставе:**

Предавања: 12
Вежбе: 8

Студијски рад и есеј: 1 + 1

Методe извођења програма: Предавања и вежбе са дискусијама, колоквијуми (припрема, сровођење и оцењивање), есеј, индивидуално читање литературе.

Оцена знања (максимални број поена 100)

Провера знања реализује се кроз писмени и усмени део програма. Показано знање се вреднује бројчаном оценом.

Предиспитне обавезе	Поена	Завршни део програма	Поена
активност у току програма	30	Евалуација програма	
практична настава	30	вежба	40
Есеј	40		
Укупно:	60		40

100

ПЛАН НАСТАВЕ НА ПРОГРАМУ

/							
ПРВИ ДАН							
ОБЛАСТ/ТЕМА	Мод.	ФОНД ЧАСОВА			ФОНД ЧАСОВА /	Бод	
		П	В	Есеј			
1. ФЕНОМЕНОЛОГИЈА И ПРАВНИ ОКВИР ПРЕПОЗНАВАЊА И РЕАГОВАЊА НА ДИСКРИМИНАЦИЈУ У ЗАТВОРИМА	I	3	2	/	5		
1.1 Појам људских права и права лица лишених слободе 1.2. Међународни правни оквир заштите људских права лица лишених слободе 1.3. Национално законодавство Србије и законодавство Европске уније и права лица лишених слободе 1.4. Антидискриминациони прописи у Србији и Европској унији 1.5. Медији и дискриминација у затворима 1.6. Повезаност концепта људске безбедности лица лишених слободе и појава дискриминације 1.7. Истраживања о дискриминацији у друштву и затворима	I	3	2	/	5	15	
2. НАЧЕЛА ОПЕРАТИВНОГ РАДА И МЕХАНИЗМИ ПРЕПОЗНАВАЊА И РЕАГОВАЊА НА ДИСКРИМИНАЦИЈУ	II	3	2	/	5		
2.1. Систем извршења кривичних санкција Србије и појединих држава Европске уније 2.2. Појам и карактеристике овлашћења службеника обезбеђења у затворима Србије и Европској унији 2.3. Проактиван приступ у решавању проблема дискриминације 2.4. Комуникација и заштита од дискриминације 2.5. Антидискриминациони прописи и оперативни рад 2.6. Заштита родне равноправности у систему извршења кривичних санкција	II	3	2	/	5	15	
3. ОБЛАСТИ РАДА У ЗАТВОРИМА СА ПОВЕЋАНИМ РИЗИКОМ ОД ПОЈАВА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ		3	2	/	5		
3.1. Социјетална безбедност Рома и ризик од дискриминације у затворима		3	2	/	5		

3.2. Поступање затворског особља према Ромима 3.3. ЛГБТ и трансродне особе у затворима 3.4. Поступање са малолетницима 3.5. Рад са особама са инвалидитетом у затворима 3.6. Жене лишене слободе 3.7. Рад са рањивим и маргинализованим групама у затвору 3.8. Корисници опојних дрога 3.9.1. Особе које живе са ХИВ-ом у затворима 3.9.2. Особе са психичким сметњама и интелектуалним инвалидитетом у затворима 3.9.3. Старије особе у затворима 3.9.4. Превенција радикализације у затворима 3.9.5. Ванредне ситуације и рањивост лица лишених слободе 3.9.6. Мигранти као рањива група	III					15
4. КРИВИЧНА ДЕЛА СА ПОВЕЋАНИМ РИЗИКОМ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ		3	2	/	5	15
4.1. Насиље и породици 4.1.1. Друштвени контекст породичног насиља у вези са насиљем над женама 4.1.2. Институционални и међународни оквири релевантни за насиље у породици и насиље над женама 4.1.3. Законски и институционални оквири у Србији и Европској унији 4.1.4. Узроци пораста насиља у породици и насиља над женама и статистика насиља над женама 4.2. Трговина људима 4.3. Злочини против сексуалних слобода и ризик од дискриминације 4.4. Рад са преступницима и жртвама сексуалног насиља 4.4.1. Општа разматрања - разумевање пристрасности и несвесних менталних пречица 4.4.2. Општа дефиниција и контекст – извршиоци сексуалног насиља 4.4.3. Жртве сексуалног насиља - општа дефиниција и контекст 4.4.4. ЕУ/Међународни стандарди и пракса 4.5. Изазивање националне, расне и верске мржње 4.6. Насиље и непримерено понашање у спортским активностима осуђеника	IV	3	2	/	5	15
ЕСЕЈ		Одбрана есеја				40
УКУПНО:						100

Kazeno popravni zavod Pozarevac Zabela
SERBIA

martin.matijasevic@yahoo.com

www.mpravde.gov.rs

Penitenciarul Timisoara
ROMANIA

cristina.busuioc@anp.gov.ro

www.anp.gov.ro

Centrul pentru Promovarea Invatarii Permanente
ROMANIA

daiana.huber@cpip.ro

www.cpip.ro

Zdruzhenie na gragjani IURIDICA PRIMA
NORTH MACEDONIA

zoranjovanovski43@gmail.com

www.iuridicaprima.mk

